

Toisen lakivaliokunnan mietintö n:o 11 hallituksen esityksestä laiksi korkeimman oikeuden ja korkeimman hallinto-oikeuden presidenttien ja jäsenten palvelussuhteen ehdoista sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Eduskunta on 13 päivänä kesäkuuta 1990 lähettänyt valiokunnan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen n:o 84.

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina neuvotteleva virkamies Tuomo Vainio valtiovarainministeriöstä, lainsäädäntöneuvos Eero J. Aarnio oikeusministeriöstä, korkeimman oikeuden presidentti Olavi Heinonen, hallinto-neuvos Sakari Sippola korkeimmasta hallinto-oikeudesta, vt. toiminnanjohtaja Rauno Selenius Suomen Lakimiesliitosta ja puheenjohtaja Erkki Ailio Korkeimpien oikeuksien tuomarien yhdistyksestä.

Hallituksen esitys

Hallituksen esityksessä ehdotetaan, että korkeimman oikeuden ja korkeimman hallinto-oikeuden presidenttien ja jäsenten palvelussuhteen ehdoista säädettäisiin erillinen laki, jolloin heihin ei sovellettaisi valtion virkaehtosopimuslakia ja he olisivat työtaistelutoimenpiteiden ulkopuolella. Esitykseen sisältyvät myös ehdotukset laeiksi korkeimmasta oikeudesta annetun lain 2 §:n muuttamisesta, korkeimmasta hallinto-oikeudesta annetun lain 2 §:n muuttamisesta, valtion virkaehtosopimuslain 1 §:n muuttamisesta ja valtion virkamieslain 64 §:n muuttamisesta. Tarkoituksena on, että lait tulevat voimaan vuoden 1991 alusta.

Valiokunnan kannanotot

Tuomioistuimet ovat hallitusmuodon 2 §:n mukaan riippumattomia. Hallituksen esityksen perusteluissa on todettu, että valtion virkaehtosopimusjärjestelmän mukainen neuvottelutoiminta saattaa heikentää luottamusta tuomareiden riippumattomuuteen. Virkaehtosopimus-

järjestelmään kuuluva mahdollisuus käyttää työtaistelutoimenpiteitä ei myöskään sovi yhteen ylimpien tuomioistuinten valtiosääntöisen aseman, riippumattomuuden ja häiriöttömän toiminnan vaatimusten kanssa. Ylimpien tuomioistuinten riippumattomuuden ja häiriöttömän toiminnan varmistamiseksi valiokunta pitää tarpeellisena ja tarkoituksenmukaisena korkeimman oikeuden ja korkeimman hallinto-oikeuden presidenttien ja jäsenten palkkausjärjestelmän irrottamista valtion virkaehtosopimusjärjestelmästä ja puoltaa hallituksen esitykseen sisältyvien lakiehdotusten hyväksymistä.

Valiokunta on asiaa käsitellessään kiinnittänyt huomiota siihen, että ylimpien tuomioistuinten presidenttien ja jäsenten suhteellinen palkkauksellinen asema on vuosikymmenten kuluessa jossain määrin heikentynyt. Ylimpien tuomioistuinten aseman ja toiminnan kannalta on tärkeää, että niihin tulevaisuudessakin hakeutuu maan parhaita lainoppineita. Tästä syystä valiokunta pitää välttämättömänä, että hallitus tarkoin seuraa nyt luotavan uuden palkkausjärjestelmän toimivuutta ja huolehtii siitä, että ylimpien tuomioistuinten presidenttien ja jäsenten palkkaus ei jää jälkeen korkeimpien hallintovirkojen palkkauksesta.

Valiokunta pitää tarkoituksenmukaisena, että lait saatetaan voimaan 1 päivänä heinäkuuta 1991, ja ehdottaa tätä tarkoittavan muutoksen tekemistä lakiehdotusten voimaantulosäännöksiin.

Toinen lakivaliokunta ehdottaa kunnioittaen,

että hallituksen esitykseen sisältyvät lakiehdotukset hyväksyttäisiin näin kuuluvina:

1.

Laki**korkeimman oikeuden ja korkeimman hallinto-oikeuden presidenttien ja jäsenten palvelussuhteen ehdoista**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1—5 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

6 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä heinäkuuta 1991.

(2 ja 3 mom. kuten hallituksen esityksessä)

2.

Laki**korkeimmasta oikeudesta annetun lain 2 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan korkeimmasta oikeudesta 22 päivänä heinäkuuta 1918 annetun lain 2 §:n 2 momentti, sellaisena kuin se on 22 päivänä joulukuuta 1949 annetussa laissa (804/49), näin kuuluvaksi:

2 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä heinäkuuta 1991.

3.

Laki**korkeimmasta hallinto-oikeudesta annetun lain 2 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan korkeimmasta hallinto-oikeudesta 22 päivänä heinäkuuta 1918 annetun lain 2 §:n 2 momentti, sellaisena kuin se on 23 päivänä joulukuuta 1958 annetussa laissa (526/58), näin kuuluvaksi:

2 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä heinäkuuta 1991.

4.

Laki**valtion virkaehtosopimuslain 1 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 6 päivänä marraskuuta 1970 annetun valtion virkaehtosopimuslain (664/70) 1 §:n 2 momentti, sellaisena kuin se on 23 päivänä joulukuuta 1987 annetussa laissa (1102/87), näin kuuluvaksi:

1 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä heinäkuuta 1991.

5.

Laki**valtion virkamieslain 64 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 24 päivänä lokakuuta 1986 annetun valtion virkamieslain (755/86) 64 §:n 2 momentti näin kuuluvaksi:

64 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä heinäkuuta 1991.

Helsingissä 30 päivänä lokakuuta 1990

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Säilynoja, varapuheenjohtaja Lax, jäsenet Aittoniemi, Jokiniemi, Kautto, Kohijoki (osittain), La-

piolahti, Lehtosaari (osittain), Löyttyjärvi, Myller, Pietikäinen, Savela ja Vuoristo sekä varajäsen Uitto.

Vastalause

Valiokunta on mietinnön perusteluissa, kohdassa *Valiokunnan kannanotot*, sen ensimmäisessä lauseessa todennut: ”Tuomioistuimet ovat hallitusmuodon 2 §:n mukaan riippumattomia.”

Näin pitäisi olla, mutta ainakaan alioikeuksien osalta tämä ei pidä paikkaansa. Esimerkiksi kihlakunnanoikeuksien lautamiehet on tähän saakka valittu poliittisin perustein, mikä heidän osaltaan on ollut omiaan luomaan poliittista riippuvuutta. Myös alioikeuksien lainoppineiden jäsenten valinnassa virkaansa poliittisilla perusteilla ja sidonnaisuuksilla on määräävä merkitys. Tämän johdosta kansalais-

ten luottamus erityisesti alioikeuksiin on romahtanut. Sen seurauksena on esitetty muun muassa yksittäistapauksissa epäilyjä, että alioikeuksien kokoonpanoa on muutettu käsiteltäessä poliittissävytteisiä oikeusjuttuja. Kansalaisten luottamus oikeuslaitokseen horjuu.

Edellä esitetyn perusteella ehdotan,

että Valiokunnan kannanotot -kapaleen ensimmäinen virke hyväksyttäisiin näin kuuluvana:

”Tuomioistuinten tulisi hallitusmuodon 2 §:n mukaan olla riippumattomia.”

Helsingissä 30 päivänä lokakuuta 1990

Sulo Aittoniemi

